

4. CIKLIČNA STRUKTURA

4.1. Ispis prvih n prirodnih brojeva FOR petljom.

Opis rješenja: Izvođenje programa počinje učitavanjem vrijednosti n do koje se izvodi ispis. FOR petlja omogućuje promjenu vrijednosti kontrolne varijable od početne do krajnje vrijednosti. Kontrolna varijabla za ovaj zadatak je i . Početna vrijednost je 1, a krajnja n . Vrijednost varijable i se ispisuje na ekran pri svakom prolazu kroz petlju.

Opis programa: Po učitavanju broja do kojeg se izvodi ispis prelazi se na FOR naredbu. Ova naredba postavlja vrijednost kontrolne varijable i u jedinicu. Ispis vrijednosti varijable i je u slijedećoj naredbi. Poslije ispisa računar prenosi izvođenje programa na naredbu FOR koja uvećava vrijednost kontrolne varijable i te je poredi sa krajnjom vrijednošću. Budući da nije postignuta krajnja vrijednost ispisuje se vrijednost varijable i (sad je to 2). Petlja se ponavlja sve dok kontrolna varijable ne primi vrijednost veću od krajnje vrijednosti.

Naredba FOR sadrži jednu naredbu, ako treba izvesti više od jedne naredbe u FOR petlji te se naredbe svode na jednu korištenjem naredbi BEGIN i END.

Tabela 4.1. Ispis prvih n prirodnih brojeva sa FOR petljom

Tekstualni algoritam	Listing programa:	Ekran
1. učitati do kog broja (n) 2. za $i=1$ do n radi 2.1. ispisati vrijednost i 2.2. idi na 2	<pre>PROGRAM PP4_1; VAR i, n: Integer; BEGIN Write('Do broja '); Readln(n); FOR i := 1 TO n DO Writeln('i = ', i); Readln; END.</pre>	Do broja 3 i = 1 i = 2 i = 3

Daljnji rad: Ispis prvih n prirodnih brojeva unazad. Riješiti sa FOR petljom.

4.2. Izračunati sumu prvih n prirodnih brojeva. Koristiti FOR petlju.

Opis rješenja: Početna vrijednost sume s (0). FOR petlja obezbjeđuje promjenu vrijednosti kontrolne varijable i od jedan (1) do n . Formiranje sume se izvodi unutar FOR petlje. Izraz $s:=s+i$ je računarski, a ne matematički izraz. Njim se predstavlja dinamika promjene vrijednosti varijable s . Desni dio izraza $(s+i)$ predstavljala uvećanje vrijednosti varijable s za vrijednost kontrolne varijable i . Izračunata vrijednost se pridružuje varijabli s . Zato se izraz $s:=s+i$ čita s i postaje $s+i$ tj. s prima vrijednost $s+i$. Postupak se ponavlja sve dok je $i \leq n$.

Opis programa: Po učitavanju broja n do kog se izvodi sabiranje postavlja se početna vrijednost sume s (0). Sa naredbom FOR je formirana petlja koja mijenja vrijednosti kontrolne varijable i od jedan (1) do n . Formiranje sume s je obezbjeđeno unutar ove petlje. Pri prvom prolazu kroz petlju se na vrijednost sume (nula) dodaje vrijednost varijable i (jedan) ($s+i=1+0=1$). Izračunata vrijednost se pridružuje varijabli s ($s:=1$). Postupak se ponavlja za $i=2$ ($s+i=2+1=3$) i tako redom dok i ne postane veće od n . Na kraju je ispis izračunate sume s .

Tabela 4.2. Sumu prvih n prirodnih brojeva - FOR petlja

Tekstualni algoritam	Listing programa:	Ekran
1. učitati broj (n) 2. početna vrijednost sume ($s=0$) 3. za $i=1$ do n radi 3.1. formirati novu sumu ($s=s+i$) 4. ispisati izračunatu sumu s	<pre>PROGRAM PP4_2; VAR i, n, s: Integer; BEGIN Write('Do broja n '); Readln(n); s := 0; FOR i := 1 TO n DO s := s + i; Writeln('Suma do ', n, ' je ', s); Readln; END.</pre>	Do broja 3 Suma do 3 je 6

Daljnji rad: Naći proizvod prvih n prirodnih brojeva, koristiti FOR petlju.

4.3. Naći proizvod prirodnih brojeva u intervalu od k do n , koristiti FOR petlju.

Opis rješenja: Početna vrijednost proizvoda je $p:=1$. Izraz za izračunavanja proizvoda je $p:=p*i$. Tumačenje ovog izraza je slično objašnjenju izraza za sabiranje ($s:=s+i$). Desni dio izraza ($p*i$) predstavlja proizvod vrijednosti varijabli p i i . Dobiveni proizvod se pridružuje varijabli p . Jasno je da postoji razlika između ovog i matematičkog tumačenja navedenog izraza. Inače izraz se čita kao p postaje $p*i$ ili kao p prima vrijednost $p*i$.

Opis programa: Na početku programa se učitavaju granice intervala i postavlja početna vrijednost proizvoda ($p:=1$). FOR petlja obezbjeđuje promjenu vrijednosti kontrolne varijable i od k do n . Pri svakom prolazu kroz petlju vrijednost proizvoda p se množi sa vrijednošću varijable i ($p*i$). Ova izračunata vrijednost se pridružuje varijabli p . Petlja se ponavlja sve dok vrijednost kontrolne varijable i ne bude veća od n . Ispis se obavlja na kraju programa.

Tabela 4.3. proizvod brojeva od k do n - FOR petlja.

Tekstualni algoritam	Listing programa:	Ekran
<ol style="list-style-type: none"> 1. učitati granice intervala (k, n) 2. ako su pogrešne granice, idi na 1 ($k>n$) 3. postaviti početnu vrijednost proizvoda ($p=1$) 4. za $i=k$ do n radi <ol style="list-style-type: none"> 4.1. formirati novi proizvod ($p=p*i$) 5. ispisati izračunati proizvod 	<pre> PROGRAM PP4_3; VAR i, k, n, p: Integer; BEGIN REPEAT Write('Granice k n '); Readln(k, n); UNTIL k<= n; p := 1; FOR i := k TO n DO p := p * i; Writeln('Od ', k, ' do ', n, ' proizvod je ', p); Readln; END. </pre>	<p>Granice k n 5 7</p> <p>Od 5 do 7 proizvod je 210</p>

Daljnji rad: Izračunati sumu i proizvod prirodnih brojeva od k do n . Koristiti jednu i dvije FOR petlju.

4.6. Naći sumu prvih n prirodnih brojeva. Zadatak riješiti sa **WHILE** petljom.

Opis rješenja: Početna vrijednost varijable s (suma) je 0. Suma se formira po izrazu $s:=s+i$. Računar pri izvođenju prvo izvodi desni dio, sabira vrijednost s i vrijednost i . Izračunata vrijednost se pridružuje varijabli s . Zatim se vrijednost varijable i uvećava za jedan ($i=i+1$). Postupak uvećanja sume i vrijednosti varijable i se ponavlja sve dok je vrijednost varijable i manja ili jednaka n .

Opis programa: Početne vrijednosti varijable s ($s:=0$) i varijable i ($i=1$). Logički izraz $i<=n$ obezbjeđuje ponavljanje **WHILE** petlje. Izrazom $s:=s+i$ se izvodi formiranje sume. Po izvedenom sabiranju ($s+i$) izračunata vrijednost se pridružuje sumi s . Zatim se uvećava vrijednost varijable i ($i:=i+1$). Izračunata vrijednost sume s se ispisuje na kraju programa.

Tabela 4.6. Suma prvih n prirodnih brojeva

Tekstualni algoritam	Listing programa:	Ekran
<p>1. upis do broja (n) 2. početne vrijednosti $s=0$, $i=1$ 3. dok je $i<=n$ radi 3.1. formirati novu sumu 3.2. uvećati kontrolnu varijablu i za 1 4. ispisati izračunatu sumu</p>	<pre>PROGRAM PP4_6; VAR i, n, s: Integer; BEGIN Write('Do broja '); Readln(n); s := 0; i := 1; WHILE i<=n DO BEGIN s := s + i; i := i + 1; END; Writeln('Suma prirodnih brojeva do ', n, ' je ', s); Readln; END.</pre>	<p>Do broja 3</p> <p>Suma prirodnih brojeva do 3 je 6</p>

Daljnji rad: Izračunati proizvod prvih N prirodnih brojeva.

4.8. Prebrojati prirodne brojeve iz intervala od k do n koji su djelivi sa 3. Za generisanje prirodnih brojeva koristiti **WHILE** petlju.

Opis rješenja: Izbor djeljivih sa 3 se izvodi logičkim izrazom $i \text{ MOD } 3=0$. Logički izraz je istinit kad pri dijeljenju broja sa 3 nema ostatka ($\text{ostatak}=0$), formira se nova vrijednost brojača. Početna vrijednost brojača je nula ($br:=0$). Vrijednost brojača se uvačava za jedan ($br+1$) kad je logički izraz $i \text{ MOD } 3=0$ istinit.

Opis programa: Početne vrijednosti brojača $br:=0$ i kontrolne varijable $i:=k$. Provjera djeljivosti broja sa 3 se izvodi logičkim izrazom $i \text{ MOD } 3=0$. Logički izraz je istinit ako pri dijeljenju nema ostatka. Brojač br se uvećava za jedan ($br+1$) za svaki broj koji je djeljiv sa 3. Vrijednost se pridružuje varijabli br . Petlja se ponavlja za sve vrijednosti upisanog intervala (k, n). Ispis izračunate vrijednosti brojača je na kraju.

Tabela 4.8. Prebrojati prirodne brojeve od k do n djelive sa 3

Tekstualni algoritam	Listing programa:	Ekran
<p>1. granice intervala (k, n)</p> <p>2. ako su pogrešne granice ($k>n$), idi na 1</p> <p>3. postaviti početne vrijednosti brojača i kontrolne varijable i</p> <p>4. dok je $i \leq n$ radi</p> <p>4.1. ako je broj i djeljiv sa 3 uvećati brojač</p> <p>4.2. uvećati kontrolnu varijablu i</p> <p>5. ispis izračunatu vrijednosti brojača</p>	<pre> PROGRAM PP4_8; VAR i, k, n, br: Integer; BEGIN REPEAT Write('Granice intervala '); Readln(k, n); UNTIL k<n; br := 0 ; i := k; WHILE i <= n DO BEGIN IF i MOD 3 = 0 THEN br := br + 1; i := i + 1; END; (* while *) Writeln('Od ', k, ' do ', n, ' ima ', br, ' brojeva djeljivih sa 3'); Readln; END. </pre>	<p>Granice 2 16</p> <p>Od 2 do 16 ima 5 brojeva djeljivih sa 3</p>

Daljnji rad: Izračunati sumu neparnih i proizvod parnih brojeva u intervalu od k od n sa dvije **WHILE** petlje, a drugoj verziji sa jednom petljom.

4.9. Ispis prvih n prirodnih brojeva. Zadatak riješiti **REPEAT** petljom.

Opis rješenja: Sa tastature se upisuje vrijednosti varijable n do koje se izvodi ispis. Kontrolnoj varijabli i se pridružuje vrijednost jedan i ispisuje na ekran. Uvećava se vrijednost varijable i za $(i+1=1+1=2)$. Vrijednost se ispisuje na ekran. Ponovo se uvećava vrijednost kontrolne varijable i za jedan $(i+1=2+1=3)$. Poslije ispisa kontrolne varijable ponavlja se uvećanje i i ispis, sve dok kontrolna varijabla i ne primi vrijednost veću od n .

Opis programa: Poslije upisa vrijednosti n (koliko će se brojeva ispisati) postavlja se vrijednost varijable i na početnu vrijednost ($i:=1$). Petlja počinje sa naredbom **REPEAT**. Slijedi ispis vrijednosti varijable i . Zatim se vrijednost varijable i uvećava za 1. Naredbom **UNTIL** se provjerava da li je vrijednost varijable i veća od n . Ponavljanje naredbi u petlji je sve dok logički izraz u naredbi **UNTIL** ne bude istinit.

Tabela 4.9. Ispis prvih n prirodnih brojeva

Tekstualni algoritam	Listing programa:	Ekran
1. upis do broja (n) 2. postaviti početnu vrijedost ($i=1$) 3. ispisati vrijednost i 4. uvećati i ($i=i+1$) 5. kraj petlje	<pre>PROGRAM PP4_9; VAR i, n: Integer; BEGIN Write('Do broja '); Readln(n); i := 1; REPEAT Writeln('i = ',i); i := i + 1; UNTIL i > n; Readln; END.</pre>	<pre>Do broja 3 i = 1 i = 3 i = 2</pre>

Daljnji rad: Ispisati prvih n prirodnih brojeva unazad.

